

Werk en bijstand

**Arbeidsmarktstrategieën
van gemeenten**

Dit onderzoek is mede mogelijk gemaakt door NICIS Institute in Den Haag

Omslagontwerp, vormgeving en typografie: Marc Setz

Copyright Shaker Publishing 2010

Alle rechten voorbehouden. Niets van deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 978-90-423-0397-3

Shaker Publishing B.V.

St. Maartenslaan 26

6221 AX Maastricht

tel.: 043- 3500424

fax: 043 - 3255090

[http:// www.shaker.nl](http://www.shaker.nl)

Voor Milan en Luka

‘L’imagination est plus importante que le savoir’
Albert Einstein

RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN

Werk en bijstand

Arbeidsmarktstrategieën van gemeenten

Proefschrift

ter verkrijging van het doctoraat in de
Ruimtelijke Wetenschappen
aan de Rijksuniversiteit Groningen
op gezag van de
Rector Magnificus, dr. F. Zwarts,
in het openbaar te verdedigen op
donderdag 21 oktober 2010
om 16.15 uur

door

Arend Johannes Eppo Edzes

geboren op 14 mei 1965
te Hardenberg

Promotor: Prof. dr. J. van Dijk

Copromotores: Dr. A.C. Glebbeek
Dr. L. Broersma

Beoordelingscommissie: Prof. dr. E. de Gier
Prof. dr. J. de Koning
Prof. dr. L.J.G. van Wissen

Inhoudsopgave

	Woord vooraf	I
1	Inleiding	1
1.1	De eerste overheid	1
1.2	Dilemma 1: Het agency- versus het beleidsruimteprobleem	4
1.3	Dilemma 2: Efficiëntie versus (politieke) legitimiteit	7
1.4	Vraagstellingen	10
1.5	Onderzoeksopzet	11
1.6	Opzet van het boek	12
2	Arbeidsmarktpolitiek van gemeenten	15
2.1	Inleiding	15
2.2	Hernieuwde verantwoordelijkheden	16
2.3	Crisis in de bijstandsverlening	22
2.3.1	Het agencyprobleem	22
2.3.2	Het financieringssysteem	25
2.3.3	Het beleidsruimteprobleem	31
2.4	Arbeidsmarktbeleid: een eerste afbakening	35
2.5	Werkloosheid in de bijstand	39
2.6	Arbeidsmarktstrategieën van gemeenten	42
2.7	Uitsluitendheid en verwachtingen	51
2.8	Samenvatting	53
3	Patronen van beleidsaanpassing	55
3.1	Inleiding	55
3.2	De ideale sociale dienst	58
3.3	Regionale aanpassing	60
3.4	Ceremonieel gedrag	63
3.5	Padafhankelijkheid	68
3.6	Samenvatting	70

4	Operationalisering en data	71
4.1	Onderzoeksopzet	71
4.2	De afhankelijke variabelen	72
4.3	Operationalisering arbeidsmarktstrategieën	73
4.4	Operationalisering context	76
5	Bijstand en beleid	79
5.1	Inleiding	79
5.2	Beroep op bijstand 1998-2008	79
5.2.1	Sociaaleconomische context	79
5.2.2	Ontwikkeling naar kenmerken	80
5.2.3	In- en uitstroom	84
5.2.4	Regio en grootteklasse	87
5.2.5	Conclusies	91
5.3	Institutionele context	91
5.3.1	Uitvoering en marktwerking	92
5.3.2	Financiën	96
5.3.3	Regelinvulling	98
5.3.4	Bestuur en regie	100
5.3.5	Conclusie	102
5.4	Handelingsmogelijkheden	102
5.4.1	De bewaking van de poort	102
5.4.2	Re-integratie- en gesubsidieerde arbeid	109
5.4.3	Bemiddeling en allocatie	112
5.4.4	Werkgelegenheidsbeleid	112
5.4.5	Coördinatie	113
5.5	Samenvatting	117
6	Verschillen in gemeentelijk beleid	119
6.1	Inleiding	119
6.2	Samenhangen in beleidsindicatoren	119
6.3	Gemeentelijke verschillen in middelen en besteding	123
6.4	Verschillen in beleid	128
6.4.1	Controlerende sociale zekerheid	128
6.4.2	Activerende sociale zekerheid	131
6.4.3	Werkgelegenheidsbeleid	134
6.4.4	Coördinatie	137
6.5	Relatie beleid en uitgaven	139
6.6	Conclusies	140

7	Effecten van strategieën	143
7.1	Inleiding	143
7.2	Gemeentelijke verschillen in uitkomsten	143
7.3	Niet beïnvloedbare factoren	144
7.4	Het niveau van de bijstand	146
7.5	In- en uitstroom	148
7.6	Effecten van strategieën	152
7.7	Conclusie en interpretatie	155
8	Convergentie of divergentie	157
8.1	Inleiding	157
8.2	Methode	157
8.3	Bestandsontwikkeling	159
8.4	Trajectinspanningen	167
8.5	Middelen	170
8.6	Conclusie	174
9	Efficiëntie	177
9.1	Inleiding	177
9.2	Efficiëntie-analyse	178
9.3	Uitkomsten	182
9.4	Patronen van efficiëntie	188
9.5	Conclusie	191
10	De sociale proeftuin van Nederland: samenvatting en conclusies	193
10.1	Achtergrond	193
10.2	Beantwoording onderzoeksvragen	195
10.3	Discussie	201
11	Summary	203
11.1	Background	203
11.2	Answers to the research questions	205

12	Bijlagen	213
12.1	Gebruikte databestanden	213
12.2	Indicatoren van samenwerking en integraal beleid	213
12.3	Factoranalyse	217
12.4	Aanvullende tabellen beleidsverschillen en invloed politieke kleur	219
12.5	Aanvullende tabellen convergentie-divergentie	223
12.6	Modelspecificaties in- en uitstroom	226
13	Geraadpleegde literatuur	229
14	Lijst van afkortingen	245